

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

SOOVITUSED

NÕUKOGU

NÕUKOGU SOOVITUS,

22. mai 2018,

võtmepädevuste kohta elukestvas õppes

(EMPs kohaldatav tekst)

(2018/C 189/01)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 165 ja 166,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa sotsiaalõiguste samba ⁽¹⁾ esimese põhimõtena on märgitud, et igapähe on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, et omandada oskusi ja hoida neid tasemel, mis võimaldab osaleda täiel määral ühiskonnaelus ja saada edukalt hakkama tööturul. Sambas on ka sätestatud, et igapähe on õigus saada „õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et suurendada tööhõivevõimalusi või väljavaateid töötamaks füüsilisest isikust ettevõtjana, osaleda koolitustel, ümberõppes ja täiendkoolitusel ning saada tuge töötasingutel“. Pädevuste arendamise soodustamine on üks Euroopa haridusruumi suunas liikumise visiooni eesmäärke, et luua võimalused „kasutada ära hariduse ja kultuuri kui töökohtade loomise, sotsiaalse õigluse ja kodanikuaktiivsuse toukejõudude täielik potentsiaal. Samuti pakuvad haridus ja kultuur meile võimalust kogeda Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses“ ⁽²⁾.
- (2) Inimesed vajavad õigeid oskusi ja pädevusi, et tuleviku ühiskonnas ja töökeskkonnas säilitada praegune elatustase ja kõrge tööhõivemäär ning tugevdada sotsiaalset sidusust. Kui inimesi kogu Euroopas toetatakse eneseteostuse, tervise, tööalase konkurentsivõime ja sotsiaalse kaasatuse seisukohast vajalike oskuste ja pädevuste omandamises, aitab see tugevdada Euroopa võimet kiiresti ja oluliselt muutuvast ajast toime tulla.
- (3) 2006. aastal võtsid Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu nõukogu vastu soovitusel võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. Selles soovitati liikmesriikidel „kaasata võtmepädevuste kõigile tagamine elukestvas õppe strateegiasse, sealhulgas üldise kirjaoskuse saavutamise strateegiasse, ning toetuda [...] dokumendile „Võtmepädevused elukestvas õppes – üleeuroopaline lähteraamistik“ ⁽³⁾. Pärast vastuvõtmist sai sellest soovitusel kõige olulisem alusdokument pädevuspõhise hariduse, koolituse ja õppe kujundamisel.
- (4) Nüüdseks on pädevustele esitatavad nõudmised muutunud, kuna aina rohkem töid on automatiseeritud, tehnoloogial on suurem roll kõigis töö- ja eluvaldkondades ning ettevõtlikkus-, sotsiaal- ja kodanikupädevus on järjest tähtsamal kohal, et tagada suutlikkus edukalt muutustega kohaneda.

⁽¹⁾ COM(2017) 250.

⁽²⁾ COM(2017) 673.

⁽³⁾ ELT L 394, 30.12.2006, lk 10.

- (5) Samal ajal on näiteks Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) rahvusvahelise õpilaste hindamise uuringu (PISA) või OECD rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu (PIAAC) põhjal selgunud, et ebapiisavate põhioskustega noorte ja täiskasvanute osakaal on jätkuvalt suur. 2015. aastal oli ühel õpilasel viiest suuri raskusi piisaval tasemel lugemis-, matemaatika- või loodusteaduste alaste oskuste omandamisega⁽¹⁾. On riike, kus kuni kolmandikul täiskasvanutest on vaid kõige madalama taseme kirja- ja arvutusoskus⁽²⁾. Liidu rahvastikust 44 %-l on vähe digioskusi ja 19 %-l puuduvad need üldse⁽³⁾.
- (6) Sellest tulenevalt on põhioskustesse investeerimine muutunud olulisemaks kui kunagi varem. Kvaliteetne haridus, mille juurde kuuluvad õppekavavälised tegevused ja laiaulatuslik lähenemine pädevuste arendamisele, parandab põhioskuste omandamise taset. Lisaks sellele tuleb analüüsida uusi õppimise viise, mis oleksid sobilikud aina mobiilsemas ja üha enam digitaalsemaks muutuvus ühiskonnas⁽⁴⁾. Digitehnoloogia mõjutab haridust, koolitust ja õppimist, kujundades välja järjest paindlikumaid õpikeskkondi, mis on kohandatud suure mobiilsusega ühiskonna vajadustele⁽⁵⁾.
- (7) Teadmispõhises majanduses on faktide ja protseduuride meeldejäätmine väga tähtis, kuid sellest ei piisa edusammudeks ja edukuseks. Sellised oskused nagu probleemide lahendamine, kriitiline mõtlemine, koostöö tegemise võime, loovus, arvutuslik mõtlemine ja eneseregulatsioon on meie kiiresti muutuvus ühiskonnas üha tähtsamad. Need on vahendid, mille abil õpitut reaalsuses ellu viia, et genereerida uusi ideid, teooriaid, tooteid ja teadmisi.
- (8) Euroopa uues oskuste tegevuskavas⁽⁶⁾ teatati, et 2006. aastal vastuvõetud soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes vaadatakse läbi, tunnistades, et investeerimine oskustesse ja pädevustesse ning ühisesse ja ajakohastatud arusaama võtmepädevustest on esimene samm hariduse, koolituse ja mitteformaalse õppe tõhustamisel Euroopas.
- (9) Vastukajana ühiskonnas ja majanduses toimuvatele muutustele, arvestades töö tuleviku üle peetud arutelusid ja 2006. aastal elukestvas õppe võtmepädevuste kohta vastuvõetud soovitus avaliku konsultatsiooni tulemusi, jõuti järeldusele, et läbi tuleb vaadata nii elukestvas õppe võtmepädevusi käsitlev soovitus kui ka vastav üleeuroopaline võrdlusraamistik ja et mõlemad tuleb ajakohastada.
- (10) Võtmepädevuste arendamist, nende valideerimist ja pädevuspõhise hariduse, koolituse ja õppe pakkumist tuleb toetada, töötades välja head tavad, mis aitavad haridustöötajatel täita oma ülesandeid ja täiendada oma haridust, ajakohastada hindamis- ja valideerimismeetodeid ja -vahendeid ning võtta kasutusele uusi ja innovatiivseid õpetamis- ja õppevorme⁽⁷⁾. Viimase kümnendi kogemusi aluseks võttes tuleks seega käesolevas soovitus keskenduda pädevuspõhise hariduse, koolituse ja õppe rakendamise väljakutsetele.
- (11) Erinevas kontekstis omandatud pädevuste valideerimise toetamine võimaldab inimestel lasta oma pädevusi tunnustada ning saada kas täielik või vajaduse korral osaline kvalifikatsioon⁽⁸⁾. See võib põhineda kas kehtival mitteformaalse ja informaalsete õppe valideerimise korraldusel või Euroopa Kvalifikatsiooniraamistikul,⁽⁹⁾ mis kujutab endast ühist kvalifikatsioonide tasemete võrdlemise raamistikku, milles on ära märgitud kvalifikatsiooni saamiseks nõutavad pädevused. Lisaks sellele võib hindamine olla abiks õppeprotsesside struktuuri loomisel ja inimeste juhendamisel, aidates neil oma pädevusi täiustada ka tööturu muutuvate vajaduste taustal⁽¹⁰⁾.

(1) OECD (2016), PISA 2015 tulemused.

(2) Euroopa Komisjon (2016), hariduse ja koolituse valdkonna 2016. aasta ülevaade.

(3) Euroopa Komisjon, digitaalarengu tegevuskava 2017. aasta tulemustabel.

(4) Aruteludokument üleilmastumise ohjamise kohta – COM(2017) 240 final.

(5) „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel“, COM(2012) 669 final.

(6) COM(2016) 381 final.

(7) Nõukogu ja komisjoni 2015. aasta ühisaruanne hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta (ELT C 417, 15.12.2015, lk 25).

(8) ELT C 398, 22.12.2012, lk 1.

(9) ELT C 189, 15.6.2017, lk 15.

(10) Nõukogu 21. novembri 2008. aasta resolutsioon, milles käsitletakse elukestvas nõustamise paremat integreerimist elukestvas õppe strateegiasse (ELT C 319, 13.12.2008, lk 4).

- (12) Eneseteostuse, tervise, tööalase konkurentsivõime ja sotsiaalse kaasatuse jaoks vajalike võtmepädevuste kindlaksmääramisel on lähtutud mitte üksnes ühiskondlikust ja majanduslikust arengust, vaid ka Euroopas viimasel kümnendil tehtud algatustest. Erilist tähelepanu on pööratud põhioskuste parandamisele, keeleõppesse investeerimisele, digi- ja ettevõtlikkuspädevuste parandamisele, ühiste väärtuste väärtustamisele meie ühiskonna toimimise seisukohast ning sellele, et motiveerida järjest suuremal hulgal noori inimesi valima loodus- ja täppisteadustega seonduvat karjääri. Neid arengusuundi tuleks kajastada ka elukestva õppe võtmepädevuste võrdlusraamistikus.
- (13) ÜRO kestliku arengu eesmärkide punktis 4.7 on rõhutatud vajadust „tagada, et kõik õppijad omandavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud kestliku arengu toetamiseks, pakkudes muu hulgas teadmisi kestlikust arengust ja kestlikust eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdsuslikkusest, rahu ja vägivaldakuultuuri edendamisest, maailmako-danikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast kestliku arengu saavutamisel“⁽¹⁾. UNESCO ülemaailmses hariduse ja kestliku arengu tegevusprogrammis kinnitatakse, et kestlikku arengut toetav haridus on kvaliteetse hariduse lahutamatu osa ja kõigi teiste kestliku arengu eesmärkide saavutamise peamine võimaldaja. Seda eesmärki on silmas peetud ka võrdlusraamistiku läbivaatamisel.
- (14) Keeleõppe puhul, mis on tänapäeva ühiskonna, kultuuridevahelise mõistmise ja koostöö seisukohast järjest olulisem, saab olla abiks Euroopa keeleõppe raamdokument (CEFR). Raamdokument aitab määrata kindlaks asjaomase pädevuse peamised elemendid ja toetab õpiprotsesse. Selles pannakse samuti alus keelepädevuse, eelkõige võõrkeelepädevuse määratlemisele ja seda võetakse arvesse võrdlusraamistiku ajakohastamisel.
- (15) Pädevuste arendamist toetab digipädevuse raamistiku ja ettevõtlikkuspädevuse raamistiku väljatöötamine. Samuti on Euroopa Nõukogu demokraatliku kultuuri pädevuste võrdlusraamistikus esitatud ulatuslik loetelu väärtustest, oskustest ja hoiakutest, mis võimaldavad demokraatlikus ühiskonnaelus sobival viisil osaleda. Kõiki neid raamistikke on elukestva õppe võtmepädevuste võrdlusraamistiku ajakohastamisel põhjalikult arvesse võetud.
- (16) Et tekitada noorte hulgas suuremat huvi loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonnaga (STEM) seonduva karjääri vastu, on üle kogu Euroopa alustatud loodus- ja täppisteaduste ning humanitaar- ja muude ainete õpetamise lõimimist, kasutades uurimusliku õppe meetodikaide ning kaasates mitmeid erinevaid ühiskonnaelus osalejaid ja tööstusharude esindajaid. Kuna nende pädevuste määratlemine ei ole aastate jooksul kuigi palju muutunud, on STEM-pädevuste toetamine üha olulisem ja seda tuleks käesolevas soovitusel kajastada.
- (17) Mitteformaalse ja informaalset õppe tähtsus ja asjakohasus on kultuuri-, noorsootöö, vabatahtliku tegevuse ja rahvaspordi valdkonnas saadud kogemuste põhjal ilmne. Mitteformaalne ja informaalne õpe on väga olulised ka selleks, et toetada suhtlemis- ja kogemuste põhjalilist õpetamist, näiteks kriitilise mõtlemise, analüüsioskuse, loovuse, probleemilahenduse ja kohanemisvõime arengut, mis hõlbustab noorte üleminekut täiskasvanuikku, kodanikuaktiivsusesse ja tööellu⁽²⁾. Parema koostöö sisseseadmine eri õppevormide vahel aitab edendada erinevaid õpikäsitlusi ja -kontekste⁽³⁾.
- (18) Elukestva õppe seisukohast oluliste võtmepädevuste arendamisel tuleks tagada toetus hariduse, koolituse ja õppe kõigil tasanditel: edendada eelkoolialiste laste hariduse (alushariduse) ja lapsehoiu kvaliteeti,⁽⁴⁾ pöörata rohkem tähelepanu üldharidusele ja tagada tipptasemel õpetamine,⁽⁵⁾ edendada väheste oskustega täiskasvanute täiendõppe võimalusi,⁽⁶⁾ arendada edasi esmakutseõpet ja kutsealast täiendusõpet ning ajakohastada kõrgharidust⁽⁷⁾.

(1) ÜRO Peaassamblee poolt 25. septembril 2015 vastu võetud resolutsioon „Muudame oma maailma: kestliku arengu tegevuskava aastani 2030“.

(2) Nõukogu järeldused, milles käsitletakse noorsootöö rolli selliste noorte eluks vajalike oskuste arendamise toetamisel, mis hõlbustavad noorte edukat üleminekut täiskasvanuikku, kodanikuaktiivsusesse ja tööellu (ELT C 189, 15.6.2017, lk 30).

(3) Nõukogu järeldused, milles käsitletakse valdkondadevahelise poliitilise koostöö tõhustamist noorte ees seisvate sotsiaal-majanduslike väljakutsete tulemuslikuks käsitlemiseks (ELT C 172, 27.5.2015, lk 3).

(4) Nõukogu järeldused alushariduse ja põhihariduse rolli kohta loovuse, innovatsiooni ja digipädevuse edendamisel (ELT C 172, 27.5.2015, lk 17).

(5) Nõukogu järeldused, milles käsitletakse koolide arendamist ja õpetamise täiustamist (ELT C 421, 8.12.2017, lk 2).

(6) Nõukogu 19. detsembri 2016. aasta soovitus „Oskuste täiendamise meetmed: uued võimalused täiskasvanutele“ (ELT C 484, 24.12.2016, lk 1).

(7) Nõukogu järeldused ELi uue kõrghariduse tegevuskava (ELT C 429, 14.12.2017, lk 3).

- (19) Käesolev soovitus peaks hõlmama paljusid hariduse, koolituse ja õppimise aspekte nii formaalse kui ka mitteformaalse ja informaalset elukestva õppe perspektiivist. Soovitus eesmärk peaks olema luua pädevustest ühine arusaam, mis võimaldab toetada liikumist ja koostööd eri õpikeskkondade vahel. Soovitus sätestatakse head tavad, et võtta arvesse haridustöötajate (sh õpetajate, koolitajate, õpetajate koolitajate, haridus- ja koolitusasutuste juhtide, kolleegide koolitamisega tegelevate töötajate, teadlaste, õppejõudude, noorsootöötajate ja täiskasvanute koolitajate) ja ka tööandjate ja tööturu sidusrühmade vajadusi. Soovitus on suunatud ka asutustele ja organisatsioonidele, sealhulgas sotsiaalpartneritele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tegelevad inimeste nõustamise ja toetamisega nende pädevuste täiustamisel alates varasest east ja kogu elu jooksul.
- (20) Käesolevas soovituses austatakse täielikult subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

Liikmesriigid peaksid:

1. toetama õigust kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele ning tagama, et kõigil oleksid võimalused võtmepädevuste omandamiseks, võttes täies ulatuses kasutusele lisa sätestatud dokumendi „Elukestva õppe võtmepädevused – üleeuroopaline võrdlusraamistik“, ja
 - 1.1. toetama ja tugevdama võtmepädevuste omandamist kõikide jaoks alates varasest east ja kogu elu jooksul osana riiklikest elukestva õppe strateegiast;
 - 1.2. toetama kõiki õppijaid, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevaid või erivajadustega inimesi oma potentsiaali kasutamisel;
2. toetama võtmepädevuste arendamist, pöörates seejuures tähelepanu järgmisele:
 - 2.1. tõsta põhioskuste (kirjaoskus, arvutusoskus ja põhilised digioskused) omandamise taset ja toetada õpipädevuse arendamist kui püsivalt paremat alust õppimiseks ja osalemiseks ühiskonnaelus kogu elu jooksul;
 - 2.2. suurendada isikliku, sotsiaalse ja õpipädevuse taset, et parandada terviseteadlikku, tulevikule orienteeritud elu korraldamist;
 - 2.3. toetada loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna pädevuste omandamist, võttes arvesse nende seotust humanitaarvaldkonna, loovuse ja innovatsiooniga, ja motiveerida järjest suuremal hulgal noori inimesi, eelkõige tüdrukuid ja noori naisi valima loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonnaga seonduvat karjääri;
 - 2.4. tõsta digipädevuse taset hariduse ja koolituse kõikides etappides ja kõigi elanikkonnarühmade hulgas;
 - 2.5. soodustada ettevõtlikkuspädevuse, loovuse ja algatusvõime arendamist, eelkõige noorte seas, näiteks pakkudes noortele õppijatele võimalusi osaleda nende haridustee jooksul vähemalt ühes praktilise ettevõtluskogemuse omandamise projektis;
 - 2.6. tõsta nii ametlike kui ka muude keelte oskuse taset ning toetada õppijaid nende töö- ja eraeluks vajalike keelte õppimisel, mis võib aidata kaasa piiriülesele kommunikatsioonile ja liikuvusele;
 - 2.7. toetada kodanikupädevuste arendamist eesmärgiga suurendada teadlikkust ühistest väärtustest, millele on osutatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas;
 - 2.8. suurendada kõikide õppijate ja haridustöötajate teadlikkust võtmepädevuste omandamise tähtsusest ja nende suhestumisest ühiskonnaga;

3. hõlbustada võtmepädevuste omandamist, kasutades ära häid tavasid, millega toetatakse lisa kirjeldatud võtmepädevuste arendamist, eelkõige järgmiselt:
 - 3.1. edendades eri õpikäsitusi ja -keskkondi, kasutades sealhulgas hariduse, koolituse ja õpikeskkonnas piisavalt digitehnoloogia võimalusi;
 - 3.2. pakkudes tuge haridustöötajatele ja teistele õpiprotsesse toetavatele sidusrühmadele, sealhulgas perekondadele, et parandada õppijate võtmepädevusi osana elukestva õppimise lähenemisviisist haridus-, koolitus ja õpikeskkonnas;
 - 3.3. toetades ja arendades erinevates keskkondades omandatud võtmepädevuste hindamist ja valideerimist kooskõlas liikmesriikide normide ja menetlustega;
 - 3.4. tugevdades koostööd haridus-, koolitus- ja õppe vallas kõikidel tasanditel ja eri valdkondades, et täiustada õppijate pädevuste arendamise järjepidevust ja innovaatiliste õpikäsituste arendamist;
 - 3.5. tõhustades hariduses, koolituses, tööhõives ja muudes õpikeskkondades vajalike vahendite, ressursside ja juhendamise pakkumist, et toetada inimesi elukestva õppe võimaluste kasutamisel;
4. integreerima ÜRO kestliku arengu eesmärgid, eelkõige eesmärgi 4.7 haridusse, koolitusse ja õppimisse, sealhulgas soodustades teadmiste omandamist kliimamuutuste mitmetahulisuse olemuse piiramise ja loodusvarade kestlikul viisil kasutamise kohta;
5. andma hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) olemasolevate raamistike ja vahendite ja mis tahes neile järgnevate raamistike raames aru võtmepädevuste edendamisel saadud kogemustest ja tehtud edusammudest kõigis haridus- ja koolitussektorites, sealhulgas mitteformaalse õppe ja niipalju kui võimalik ka informaalset õppe puhul;

TERVITAB, ET KOMISJON, ARVESTADES LIIKMESRIIKIDE PÄDEVUSI:

6. toetab soovitusi ja üleeuroopalise võrdlusraamistiku rakendamist, hõlbustades liikmesriikidevahelist vastastikust õpet ja töötades koostöös liikmesriikidega välja võrdlusalused ja vahendid, täpsemalt:
 - 6.1. asjakohasel juhul konkreetsete pädevuste raamistikud, mis lihtsustavad pädevuste väljatöötamist ja hindamist ⁽¹⁾;
 - 6.2. tõenditel põhinevad juhendmaterjalid uute õpikäsituste ja toetavate lähenemisviiside kohta;
 - 6.3. abivahendid haridustöötajatele ja teistele sidusrühmadele, näiteks veebipõhised koolituskursused, enesehindamise vahendid, ⁽²⁾ võrgustikud, sealhulgas eTwinning ja Euroopa täiskasvanuõppe elektrooniline platvorm (EPALE);
 - 6.4. lähenemisviisid, mis käsitlevad omandatud võtmepädevuste hindamist ja valideerimise toetamist, tuginedes HK 2020 ⁽³⁾ ja mis tahes sellele järgneva raamistiku kontekstis varem tehtud tööle;
7. toetab algatusi, millega arendada edasi ja edendada kestlikku arengut toetavat haridust, pidades seejuures silmas ÜRO kestliku arengu eesmärki nr 4, mis on seotud kaasava ja võrdsetel võimalustel põhineva kvaliteetse haridusega ja elukestva õppe võimalustega kõigile;
8. annab aru kogemustest ja headest tavadest, et edendada õppijate võtmepädevusi osana elukestva õppimise lähenemisviisist liidu haridus-, koolitus- ja õpikeskkonnas, kasutades olemasolevaid raamistikke ja vahendeid.

⁽¹⁾ Võttes aluseks kogemused ja oskusteabe, mis saadi Euroopa keeleõppe raamdokumendi, digipädevuse raamistiku ja ettevõtlikkuse pädevusraamistiku koostamisel.

⁽²⁾ Näiteks digitaalpädevuse raamistik.

⁽³⁾ Võtmepädevuste hindamine koolihariduses ja esmaõppes: poliitiline juhend, SWD (2012) 371.

Käesoleva soovitusega asendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes.

Brüssel, 22. mai 2018

Nõukogu nimel

eesistuja

K. VALCHEV

LISA

**VÕTMEPÄDEVUSED ELUKESTVAS ÕPPES
EUROOPA VÕRDLUSRAAMISTIK****Taust ja eesmärgid**

Igäihel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvate õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad täiel määral osaleda ühiskonnaelus ja aitavad suunduda edukalt tööturule.

Igäihel on õigus saada õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et suurendada tööhõivevõimalusi või väljavaateid töötamiseks füüsilisest isikust ettevõtjana. See hõlmab õigust saada abi töö otsimisel, koolituseks ja ümberõppeks.

Need põhimõtted on määratud kindlaks Euroopa sotsiaalõiguste sambas.

Kiirete muutuste maailmas, kus kõik on omavahel üha enam seotud, vajab iga inimene erinevaid oskusi ja pädevusi ning peab neid pidevalt kogu elu jooksul arendama. Käesolevas võrdlusraamistikus kindlaks määratud võtmepädevuste eesmärk on luua alus võrdsema ja demokraatlikuma ühiskonna ning kaasava ja kestliku majanduskasvu saavutamiseks, sotsiaalse sidususe kujundamiseks ja demokraatliku kultuuri arendamiseks.

Võrdlusraamistiku peamised eesmärgid on:

- a) selgitada välja ning määrata kindlaks tööalase konkurentsivõime, eneseteostuse ja tervise, aktiivseks ja vastutustundlikuks kodanikuks olemise ning sotsiaalse kaasatuse seisukohalt vajalikud võtmepädevused;
- b) koostada Euroopa tasandi võrdlusvahend poliitikakujundajate, hariduse ja koolituse pakkujate, haridustöötajate, nõustajate, tööandjate, avalike tööturuasutuste ning õppijate endi tarbeks;
- c) toetada Euroopa, riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi tegevust, millega edendatakse pädevuste arendamist elukestva õppe perspektiivis.

Võtmepädevused

Käesoleva soovitus kontekstis on mõiste „pädevused“ määratletud kui asjakohane teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, milles:

- d) teadmised koosnevad faktidest ja arvudest, kontseptsioonidest, ideedest ja teooriatest, mis on juba loodud ja toetavad teatava valdkonna või teema mõistmist;
- e) oskused on määratletud kui suutlikkus juhtida protsesse ja kasutada olemasolevaid teadmisi tulemuste saavutamiseks;
- f) hoiakud kirjeldavad valmisolekut ja meelestatust tegutseda või reageerida ideedele, isikutele või olukordadele.

Võtmepädevusi on kõikidel inimestel vaja eneseteostuseks ja arenguks, tööalaseks konkurentsivõimeks, sotsiaalseks kaasatuseks, kestlikuks elustiiliks, edukaks eluks rahumeelses ühiskonnas, terviseteadlikuks eluks ja kodanikuaktiivsuseks. Need on välja töötatud elukestva õppe perspektiivis, alates varasest lapseast ja kogu elu jooksul, ning formaalse, mitteformaalse ja informaalsete õppe kaudu, sealhulgas perekonnas, koolis, töökohal, oma naabruskonnas ja muudes kogukondades.

Võtmepädevusi peetakse võrdselt olulisteks – kõik need aitavad kaasa edukale elule ühiskonnas. Pädevusi saab rakendada paljudes eri olukordades ja mitmesugustes kombinatsioonides. Need kattuvad ja on omavahel tihedalt seotud: ühe valdkonna puhul olulised aspektid toetavad ka teiste valdkondade pädevusi. Võtmepädevustega on seotud sellised oskused nagu kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, meeskonnatöö, suhtlemis- ja läbirääkimisoskus, analüütilised oskused, loovus ja kultuuridevahelise suhtlemise oskused.

Käesolevas võrdlusraamistikus määratletakse kaheksa võtmepädevust:

- kirjaoskuspädevus,
- mitmekeelsuse pädevus,
- matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus,
- digipädevus,

- enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus,
- kodanikupädevus,
- ettevõtlikkuspädevus,
- kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus.

1. Kirjaoskuspädevus

Kirjaoskus on suutlikkus teha kindlaks, mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutades selleks visuaalseid, audio- ja digivahendeid eri ainedistsipliinides ja kontekstides. See tähendab võimet suhelda teistega kohasel viisil, loovalt ja tulemuslikult.

Kirjaoskuse arendamine on aluseks edaspidisele õppimisele ja edaspidisele keelilisele suhtlusele. Sõltuvalt kontekstist saab kirjaoskust arendada emakeeles, koolis õpetamisel kasutatavas keeles ja/või mõnes riigi või piirkonna ametlikus keeles.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

See pädevus hõlmab lugemis- ja kirjutamisoskust ja head arusaamist kirjalikust teabest ning eeldab inimeselt teadmisi sõnavarast, funktsionaalsest grammatikast ja keele funktsioonidest. See kätkeb ka verbaalse suhtluse põhiliikide, mitmesuguste ilukirjanduslike ja tarbetekstide ning eri stiilide ja keeleregistrite põhiomaduste tundmist ja mõistmist.

Inimesel peab olema suulise ja kirjaliku suhtlemise oskus mitmesugustes situatsioonides ja oskus oma suhtlusviisi jälgida ning kohandada seda vastavalt olukorra nõuetele. Selle pädevuse puhul eeldatakse ka suutlikkust eristada ja kasutada eri liiki allikaid, otsida, koguda ja töödelda teavet, kasutada abivahendeid ning sõnastada ja väljendada oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstile vastavalt. See hõlmab kriitilist mõtlemist ning suutlikkust hinnata teavet ja sellega ümber käia.

Positiivne hoiak kirjaoskusesse kätkeb soovi arendada kriitilist ja konstruktiivset dialoogi, esteetilisest väärtustest lugupidamist ning huvi teistega suhtlemise vastu. See eeldab, et ollakse teadlikud keele mõjust teistele ning vajadusest mõista ja kasutada keelt positiivselt ja sotsiaalselt vastutustundlikul viisil.

2. Mitmekeelsuse pädevus ⁽¹⁾

See pädevus on määratletud kui suutlikkus kasutada suhtlemisel eri keeli kohasel viisil ja tulemuslikult. Suures osas on selle puhul tegemist samade oskustega kui kirjaoskuse puhul: see põhineb suutlikkusel mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine) mitmesugustes ühiskondlikes ja kultuurilistes situatsioonides, lähtudes inimese vajadustest ja soovidest. Mitmekeelsuse pädevus ühendab endas ajaloolise mõõtme ja kultuuridevahelised pädevused. See põhineb suutlikkusel orienteeruda eri keelte ja meedialiikide vahel, nagu on osutatud Euroopa keeleõppe raamdokumentis. Asjakohasel juhul võib see sisaldada emakeelepädevuste säilitamist ja arendamist ning riigi ametliku keele omandamist ⁽²⁾.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Kõnealne pädevus eeldab teadmisi eri keelte sõnavarast ja funktsionaalsest grammatikast ning verbaalse suhtluse peamiste liikide ja keeleregistrite tundmist. Olulised on ka teadmised ühiskonnas kehtivate konventsioonide ning keelte kultuuriaspektide ja variatiivsuse kohta.

Peamised selle pädevusega seotud oskused hõlmavad suutlikkust mõista kõnet, algatada, jätkata ja lõpetada vestlusi ning lugeda, mõista ja koostada tekste eri tasemetel ja eri keeltes, lähtuvalt isiklikest vajadustest. Inimene peaks olema võimeline kasutama otstarbekalt abivahendeid ning õppima keeli formaalse, mitteformaalse ja informaalsete õppe käigus kogu elu jooksul.

Positiivne hoiak eeldab kultuurilisest mitmekesisusest lugupidamist ning huvi eri keelte ja eri kultuuride vahelise suhtluse vastu. Sellega kaasneb ka austus iga inimese isikliku keelilise profiili, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate ja/või siserändaja taustaga isikute emakeele vastu ning riigi ametliku keele või ametlike keelte tunnistamine ühise suhtlusraamistikuna.

⁽¹⁾ Kuigi Euroopa Nõukogu kasutab inimeste mitme keele oskuse kirjeldamiseks inglise keeles mõistet „plurilingualism“, kasutatakse Euroopa Liidu ametlikes dokumentides mõistet „multilingualism“, et kirjeldada nii üksikisiku pädevusi kui ka sotsiaalseid situatsioone. Osaliselt on see tingitud raskustest mõistete „plurilingual“ ja „multilingual“ vahetegemisest muudes kui inglise ja prantsuse keeles.

⁽²⁾ Samuti hõlmab see klassikaliste keelte, nagu vanakreeka ja ladina keele tundmaõppimist. Klassikalised keeled on paljude kaasaegsete keelte allikaks ja võivad seega hõlbustada keelte õppimist üldiselt.

3. Matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia- ja inseneriteaduste pädevus

- A. Matemaatikapädevus on suutlikkus arendada ja rakendada matemaatilist mõtlemist ja arusaamist, et lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi. Hea arvutamisoskuse saavutamisel on rõhuasetus protsessil ja tegevusel ning samuti teadmistel. Matemaatikapädevus hõlmab vähemal või suuremal määral ka suutlikkust ja soovi kasutada matemaatilist mõtlemist ning esitusviise (valemid, mudelid, skeemid, graafikud).
- B. Loodusteaduspädevus osutab suutlikkusele ja soovile selgitada loodust, kasutades probleemküsimuste püstitamiseks ning tõenditel põhinevate järelduste tegemiseks teadmisi ja meetodikat, sealhulgas vaatlust ja katsetamist. Tehnoloogia- ja inseneriteaduste pädevuse all mõistetakse nende teadmiste ja meetodite rakendamist inimeste soovide või vajaduste teenistusse. Loodusteaduspädevus ning tehnoloogia- ja inseneriteaduste pädevus eeldavad arusaamist inimtegevuse põhjustatud muutustest ja üksikisiku vastutusest.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

- A. Matemaatikaalased vajalikud teadmised hõlmavad head numbrit, mõõtesüsteemide, struktuuride, põhitehete ja matemaatiliste esitusviiside tundmist, arusaamist matemaatilistest terminitest ja mõistetest ning küsimustest, millele matemaatika võib aidata vastuseid leida.

Inimene peaks oskama rakendada matemaatika põhiprintsiipe ja -protsesse igapäevastes olukordades kodus ja tööl (nt finantsoskused) ning järgima ja hindama argumentide jada. Inimene peaks suutma mõelda matemaatiliselt, mõista matemaatilisi tõendeid, suhelda matemaatilises keeles ning kasutada sobivaid abivahendeid, sealhulgas statistilisi andmeid ja graafikuid, et mõista digitaliseerimise matemaatilisi aspekte.

Positiivne suhtumine matemaatikasse põhineb austusel tõe vastu ning valmisolekul otsida põhjendusi ning hinnata nende paikapidavust.

- B. Loodusteadustes, tehnoloogias ja inseneriteadustes hõlmavad peamised teadmised looduse alusprintsipi, peamiste teaduslike mõistete, teooriate, põhimõtete ja meetodite, tehnoloogia ja tehnoloogiliste toodete ja protsesside tundmist ning loodusteaduse, tehnoloogia, inseneriteaduste ja inimtegevuse poolt loodusele avalduva mõju mõistmist. Seega peaksid kõnealused pädevused aitama inimestel paremini mõista loodusteaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut, nende piire ning nendega kaasnevaid riske ühiskonnas (seoses otsustamise, väärtuste, moraalsete küsimuste, kultuuri ja muu sellisega).

Oskused sisaldavad arusaamist teadusest kui uurimise protsessist konkreetsete meetodite, sealhulgas vaatluste ja kontrollitud katsete teel, suutlikkust kasutada loogilist mõtlemist hüpoteeside kontrollimiseks ning valmisolekut loobuda oma veendumustest, kui need on vastuolus katsete käigus saadud uute tulemustega. See hõlmab võimet kasutada tehnoloogilisi vahendeid ja seadmeid ning teaduslike andmeid teatava eesmärgi saavutamiseks või teatava tõenditel põhineva otsuse või järelduse tegemiseks. Inimene peab ühtlasi suutma ära tunda teadusliku uurimuse põhinäitajaid ning kirjeldada tehtud järeldusi ning nendeni viinud mõttekäiku.

Pädevust iseloomustav hoiak põhineb kriitikameelel ja uudishimul, huvil eetiliste küsimuste vastu ning turvalisuse ja keskkonna kestlikkuse oluliseks pidamisel, eelkõige nendes küsimustes, mis käsitlevad teaduslikku ja tehnoloogilist arengut inimese enda, tema pere, kogukonna ja globaalsest seisukohast lähtuvalt.

4. Digipädevus

Digipädevus seisneb suutlikkuses kasutada digitehnoloogiaid oskuslikult, kriitiliselt ja vastutustundlikult õppimise, töö, meelelahutuse ja ühiskonnaelus osalemise eesmärgil. See hõlmab teabe- ja andmekirjaoskust, teabevahetust ja koostööd, meediapädevust, digitaalse infosisu loomist (sealhulgas programmeerimist), turvalisust (sealhulgas digitaalset heaolu ja küberjulgeolekuga seotud pädevusi), intellektuaalomandi õigustega seotud küsimusi ning probleemide lahendamist ja kriitilist mõtlemist.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Inimene peaks mõistma, kuidas digitehnoloogia toetab teabevahetust, loomingulisust ja innovatsiooni ning olema teadlik selle võimalustest, piirangutest, mõjust ja riskidest. Mõista tuleks üldisi põhimõtteid, mehhanisme ja loogikat, millel arenevad digitehnoloogiad põhinevad, ning tunda eri seadmete, tarkvara ja võrgustike peamisi funktsioone ning osata neid kasutada. Inimene peaks suhtuma kriitiliselt digivahendite abil edastatavate andmete kehtivusse, usaldusväärsusse ja mõjusse ning olema kursis digitehnoloogia kasutamiseiga seotud õiguslike ja eetiliste põhimõtetega.

Inimene peaks suutma kasutada digitehnoloogiat, et väljendada oma kodanikuaktiivsust ja sotsiaalselt kaasatust, teha koostööd ning arendada loovust isiklikel, sotsiaalsetel või ärilistel eesmärkidel. Oskused sisaldavad suutlikkust kasutada digitaalset infosisu, sellele juurde pääseda, seda filtreerida, hinnata, luua, programmeerida ja jagada. Inimene peaks suutma hallata ja kaitsta teavet, infosisu andmeid ja digitaalseid identiteete ning tundma ja tõhusalt kasutama tarkvara, seadmeid, tehisintellekti või roboteid.

Digitehnoloogia ja digitaalse infosisu kasutamine eeldab, et selle arengusse suhtutaks kaalutlevalt ja kriitiliselt, kuid samas huviga, avatult ja tulevikku vaatavalt. Ühtlasi eeldab see eetilist, ohutut ja vastutustundliku lähenemisviisi nende vahendite kasutamiseks.

5. Enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus

Enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus on suutlikkus ennast analüüsida, hallata tõhusalt aega ja teavet, teha konstruktiivset koostööd, olla kohanemisvõimeline ning korraldada oma õpitegevust ja karjääri. See hõlmab suutlikkust tulla toime ebakindluse ja keerukusega, õppida õppima, toetada oma füüsilist ja emotsionaalset heaolu, säilitada füüsiline ja vaimne tervis ning suuta elada terviseteadlikku ja tulevikku suunatud elu, näidata üles empaatiavõimet ja hallata konflikte kaasavas ja toetavas kontekstis.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades üldiselt kehtivaid käitumis- ja suhtlemisreegleid. Enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus eeldab ka teadmisi vaimse ja füüsilise tervise ning tervisliku elustiili kohta. See hõlmab oma eelistatud õpistrateegiatega tundmist, oma pädevuste täiustamise vajaduste ja täiustamise eri viiside tundmist ning teadmist sellest, kuidas leida haridus-, koolitus- ja karjäärivõimalusi ning pakutavat nõustamist või abi.

Oskused kätkevad suutlikkust määratleda oma võimeid, keskenduda ja tulla toime keerukate tingimustega, mõelda kriitiliselt ja langetada otsuseid. See sisaldab suutlikkust õppida ja töötada nii koos teistega kui ka iseseisvalt, korraldada ja jätkata sihikindlalt oma õpitegevust, seda hinnata ja jagada, otsida vajaduse korral toetust ning juhtida tõhusalt oma karjääri ja sotsiaalseid suhteid. Inimene peaks kohanema muutustega ning suutma toime tulla ebakindluse ja stressiga. Ta peaks suutma suhelda konstruktiivselt erinevates keskkondades, teha meeskonnatööd ja pidada läbirääkimisi. See hõlmab sallivuse ülesnäitamist, erinevate seisukohtade väljendamist ja mõistmist ning usaldusväarsust ja empaatiavõimelisust.

Pädevuse aluseks on positiivne hoiak oma vaimsesse, sotsiaalsesse ja füüsilisse heaolusse ning õppimisse kogu elu jooksul. Kõik see eeldab hoiakut, mis põhineb koostööl, enesekindlusel ja aususel. See hõlmab teiste mitmekesisuse ja nende vajaduste austamist ning valmisolekut jätta kõrvale eelarvamused ja teha kompromisse. Inimene peaks suutma määrata kindlaks ja seada eesmärged, ennast motiveerida ning arendada kohanemisvõimet ja enesekindlust, mis aitab tal edukalt kogu elu jooksul õppida. Probleemide lahendamisele suunatud hoiak aitab kaasa nii õppimisprotsessile kui ka inimese võimele ületada takistusi ning kohaneda muutustega. See kätkeb ka soovi kasutada varem õpitud ja elukogemusi ning uudishimu, mis ajendab otsima uusi võimalusi elus ette tulevates olukordades õppida ja areneda erinevates.

6. Kodanikupädevus

Kodanikupädevus on võime tegutseda vastutustundliku kodanikuna ning täielikult teostada oma kodanikuõigusi ja osaleda ühiskonnaelus; selleks peab inimene saama aru sotsiaalsetest, majanduslikest, õiguslikest ja poliitilistest kontseptsioonidest ja struktuuridest ning ülemaailmsetest suundumustest ja kestlikkuse põhimõttest.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Kodanikupädevuse kujunemise eelduseks on teadmised üksikisikute, rühmade, tööorganisatsioonide, ühiskonna, majanduse ja kultuuriiga seotud põhimõtete ja nähtuste kohta. See hõlmab arusaamist Euroopa ühistest väärtustest, mida on väljendatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas. See hõlmab teadmisi kaasaja sündmustest ning kriitilist arusaama peamistest arengutest oma riigi, Euroopa ja maailma ajaloos. Ühtlasi tähendab see, et teadvustatakse eesmärged, väärtusi ja poliitikat, mida kätkevad sotsiaalsed ja poliitilised liikumised ning kestlikud süsteemid, eelkõige kliima- ja demograafilised muutused ülemaailmsel tasandil ja nende aluspõhjused. Samuti on oluline omada teadmisi Euroopa integratsioonist ning teadvustada Euroopa ja maailma mitmekesisust ja selle kultuurilisi identiteete. Siin tuleb mõista Euroopa ühiskondade kultuurilist mitmekesisust ning sotsiaal-majanduslikke mõõtmeid ning seda, kuidas rahvuslik-kultuuriline identiteet suhestub Euroopa identiteediga.

Kodanikupädevusega seotud oskuste alla kuulub võime suhelda teistega ühise või avaliku huvi raames, mis hõlmab ka ühiskonna kestlikku arengut. See nõuab kriitilise mõtlemise ja probleemide integreeritud lahendamise oskust ning argumentide kujundamise oskust ning konstruktiivset osalemist kogukonna tegevuses ning otsuste tegemist kõigil tasanditel kohalikust ja riiklikust tasandist kuni Euroopa ja rahvusvahelise tasandini. See hõlmab ka suutlikkust pääseda juurde nii traditsioonilistele kui ka uutele meediavormidele, neisse kriitiliselt suhtuda ja neid kasutada ning mõista meedia rolli ja funktsioone demokraatlike ühiskondades.

Vastutustundlik ja konstruktiivne hoiak põhineb inimõiguste kui demokraatia aluste austamisel. Konstruktiivne osalemine kannab endas soovi osaleda demokraatliku otsustusprotsessi kõigil tasanditel ja ühiskondlikes tegevustes. See hõlmab sotsiaalse ja kultuurilise mitmekesisuse toetamist, soolist võrdõiguslikkust ja sotsiaalset sidusust, kestlikku elustiili, rahumeelsuse ja vägivallatuse kultuuri soodustamist, valmisolekut austada teiste privaatsust ning vastutuse võtmist keskkonna ees. Huvi sotsiaal-majanduslike suundumuste, humanitaarvaldkonna ja kultuuridevahelise suhtluse vastu on vajalik selleks, et üle saada eelarvamustest ja minna kompromissile, kui see on vajalik, ning tagada sotsiaalne õiglus ja ausus.

7. Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuspädevus viitab inimese võimele tegutseda lähtuvalt võimalustest ja ideedest ning muuta need teiste jaoks väärtuseks. Selle aluseks on loovus, kriitiline mõtlemine ja probleemide lahendamise oskus, algatusvõime ja sihikindlus ning võime teha koostööd, et kavandada ja hallata projekte, millel on kultuuriline, sotsiaalne või rahaline väärtus.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Ettevõtlikkuspädevus kätkeb teadmisi eri kontekstidest ja võimalustest, mis võimaldavad realiseerida mõtteid isiklikuks, sotsiaalseks ja tööalaseks tegevuseks, samuti arusaama, kuidas need võimalused tekivad. Inimene peaks teadma ja mõistma viise selliste projektide kavandamiseks ja juhtimiseks, mis hõlmavad nii protsesse kui ka ressursse. Tal peaks olema arusaam majanduse toimimisest ning tööandja, organisatsiooni või ühiskonna ees seisvatest sotsiaalsetest ja majanduslikest võimalustest ja probleemidest. Ta peaks arvestama ka eetiliste põhimõtetega ja kestliku arengu väljakutsetega ning olema teadlik oma tugevatest ja nõrkadest külgedest.

Ettevõtlikkusoskused on rajatud loovusele, mis hõlmab ka kujutlusvõimet, strateegilist mõtlemist ja probleemide lahendamist, ning kriitilisele ja konstruktiivsele mõtlemisele, mis sisaldab loovaid protsesse ja innovaatilisust. Need sisaldavad võimet töötada nii ükski kui ka rühma liikmena, mobiliseerida ressursse (inimesi ja asju) ning toetada tegevust. See hõlmab võimet teha kulude ja väärtusega seotud finantsotsuseid. Võime informeeritud otsuste tegemisel tõhusalt suhelda ja läbirääkimisi pidada ning tulla toime ebakindluse, segaduse ja riskiga on esmatähtis.

Ettevõtlikku suhtumist iseloomustavad algatusvõime ja tegutsemistahe, ettenägelik tegutsemine ja tulevikku vaatav hoiak, julgus ja visadus eesmärkide saavutamisel. See hõlmab soovi teisi motiveerida ja väärtustada nende ideesid, suurendada empaatiat ning hoolida inimestest ja maailmast, võttes vastutuse olla kogu protsessi vältel eetilise.

8. Kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus

Kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus tähendab, et mõistetakse ja austatakse seda, kuidas väljendatakse loominguideid ja kuidas edastatakse neid eri kultuurides läbi mitmesuguste kunsti- ja kultuurivormide. See hõlmab oma ideede ning oma kohta või rolli ühiskonnas puudutava käsituse mõistmist, arendamist ja väljendamist erinevatel viisidel ja eri kontekstides.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

See pädevus eeldab teadmisi kohalikest, riikide, piirkondade, Euroopa ja maailma kultuuridest ja väljendusviisidest, sealhulgas nende keeltest, kultuuripärandist ja traditsioonidest, ning kultuurisaavutustest, samuti arusaamist sellest, kuidas need väljendusviisid võivad mõjutada nii üksikuid kui ka inimeste mõtteviise. Siin all tuleks mõista eri vorme, mille kaudu toimub ideede edasiandmine looja, osaleja ja publiku vahel. Nendeks vormideks võivad olla käsikirjad, trükitud ja digitekstid, teater, film, tants, mäng, kunst ja disain, muusika, rituaalid ja arhitektuur, samuti nende hübriidvormid. See nõuab arusaamist oma identiteedi ja kultuuripärandi kujunemisest kultuuriliselt mitmekesisest maailmas, samuti sellest, kuidas kunst ja muud kultuurivormid võivad olla viis maailma nägemiseks ja kujundamiseks.

Siia alla kuuluvad oskused kätkevad võimet empaatilisel väljendada ning tõlgendada kujundlikke ja abstraktseid ideid, kogemusi ja emotsioone, samuti võimet teha seda mitmetes kunsti- ja kultuurivormides. Need oskused hõlmavad ka võimet leida ja realiseerida võimalusi isikliku, sotsiaalse või kaubandusliku väärtuse loomiseks kunsti ning muude kultuurivormide kaudu, samuti võimet osaleda loomeprotsessides nii individuaalselt kui ka kollektiivsel tasandil.

Oluline on olla avatud ja austada kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisust, samuti tuleb omada eetilist ja vastutus-tundlikku lähenemisviisi seoses intellektuaal- ja kultuurilise omandiga. Positiivne hoiak hõlmab ka uudishimu maailmas toimuva vastu, avatust uute võimaluste ettekujutamisel ning soovi osaleda kultuurilistes kogemustes.

Võtmepädevuste arendamise toetamine

Võtmepädevused on dünaamiline kombinatsioon teadmistest, oskustest ja hoiakutest, mida õppija peab alates varasest east kogu elu jooksul arendama. Kvaliteetne ja kaasav haridus, koolitus ja elukestev õpe pakuvad kõikidele inimestele võtmepädevuste arendamise võimalusi ning seetõttu saab pädevuspõhiseid lähenemisviise kasutada kõikides haridus-, koolitus- ja õpikeskkondades kogu elu jooksul.

Pädevuspõhise hariduse, koolituse ja õppimise toetuseks elukestva õppe kontekstis on kindlaks määratud kolm väljakutset: mitmekesiste õpikäsituste ja -keskkondade kasutamine, õpetajate ja muude haridustöötajate toetamine ning pädevuste arengu hindamine ja valideerimine. Nende väljakutsete käsitlemiseks on tuvastatud teavad näited headest tavadest.

a) *Mitmekesised õpikäsitused ja -keskkonnad*

a) Õpitegevust võiks rikastada valdkondade ülene õpe, partnerlused eri haridustasemetel, koolituse- ja õppevaldkonnas tegutsejate, sealhulgas tööturu esindajate vahel, samuti sellised kontseptsioonid nagu terviklik koolikäsitlus, mille rõhuasetus on koostööpõhisel õpetamisel ja õppimisel ning õppijate aktiivsel osalemisel õpitegevuses ja otsuste tegemisel. Valdkondade ülene õpe võimaldab suurendada ka sidusust õppekava eri ainete vahel ning luua selge seose õpetatava ning ühiskonna muutuste ja ühiskonna jaoks oluliste nähtuste vahel. Oluliseks teguriks pädevuste tõhusas arengus võib olla valdkondadevaheline koostöö haridus- ja koolitusasutuste ning muude osalejate vahel, milleks võivad olla ettevõtted, kunsti-, spordi- ja noortekogukonnad, kõrgharidus- või uurimisasutused.

b) Põhioskuste omandamist ning laiema pädevuse arendamist saab edendada, täiendades süstemaatiliselt akadeemilist õpet sotsiaalse ja emotsionaalse õppe, kunsti ja tervist tugevdava kehalise tegevusega, mis toetab terviseteadlikku ja tulevikku suunatud füüsiliselt aktiivset elustiili. Enesemääratlus-, sotsiaalsete ja õpipädevuste tugevdamine alates varasest east võib luua tugeva aluse põhioskuste arendamisele.

c) Sellised õppemeetodid nagu uurimusõpe, projektipõhine õpe, lõimitud õpe, kunsti- ja mängupõhine õpe võivad suurendada motiveeritust ja aktiivsust õppimisel. Ka uurimuslik õpe, tööpõhine õpe ja teaduslikud meetodid loodusteadustes, tehnoloogias, inseneriteadustes ja matemaatikas (STEM) võivad soodustada erinevate pädevuste arendamist.

d) Õppijaid, haridustöötajaid ja õppeteenuste osutajaid võiks julgustada kasutama digitehnoloogiaid, et täiustada õppimist ja toetada digipädevuste arengut. Siinkohal võiks näiteks tuua osalemise sellistes liidu algatustes nagu ELi programmeerimise nädal. Enesehindamisvahendite, näiteks SELFIE-vahendi kasutamine võiks suurendada hariduse, koolituse ja õppe pakkujate digisuutlikkust.

e) Konkreetset võimalust ettevõtlikkusalaste kogemuste saamiseks, praktika mõnes ettevõttes või ettevõtjate külas käigud haridus- või koolitusasutustesse, sealhulgas praktiliste ettevõtlikkusalaste kogemuste omandamine, näiteks loominguilised ülesanded, idufirmad, tudengite juhitud kogukondlikud algatused, ettevõtete simulatsioonid või ettevõtlikusalane projektipõhine õpe, võivad olla eriti kasulikud nii noorte kui ka täiskasvanute ja õpetajate jaoks. Noortele tuleks anda võimalus saada üldhariduse omandamise ajal vähemalt üks ettevõtlikusalane kogemus. Ettevõtlikhariduse levitamisel, eelkõige maapiirkondades, võivad ülitahtsat rolli täita koolide, kogukonna ja ettevõtete partnerlused ja platvormid kohalikul tasandil. Püsivatele edusammudele ja juhtimisele aitaks kaasa asjakohane koolitus ja toetus õpetajatele ja koolijuhtidele.

f) Mitmekeelsuse pädevust saab arendada tihedas koostöös hariduse, koolituse ja õppega välismaal, haridustöötajate ja õppijate liikuvuse, eTwinningu, EPALe ja sarnaste veebiportaali abil.

- g) Kõik õppijad, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevad või erivajadustega inimesed, võiksid oma hariduspotentsiaali realiseerimiseks saada asjakohast tuge kaasavas keskkonnas. Selline tugi võib olla keeleline, akadeemiline või sotsiaal-emotsionaalne, nõustamine kaaslaste poolt, õppekavaväline tegevus, karjäärinõustamine või materiaalne toetus.
- h) Koostöö hariduse, koolituse ja õppe kõigil tasanditel võib olla väga tähtis, et täiustada õppijate pädevuste arengu järjepidevust kogu elu jooksul ja mille abil töötada välja uuenduslikke õpikäsitusi.
- i) Kohalikes kogukondades tegutsevate haridus- ja koolitusvaldkonna ning nende haridusvaldkonnaväliste partnerite ja tööandjate vaheline koostöö kombineerituna formaalse, mitteformaalse ja informaalsete õppega võivad toetada pädevuste arendamist ning kergendada üleminekut koolist tööle ja töölt hariduse omandamisse.
- b) *Toetus haridustöötajatele*
- a) Hariduses, koolituses ja õppimises kohaldatavate pädevuspõhiste lähenemisviiside integreerimine õpetajate formaalharidusse ning pidevasse kutsealasesse arengusse võib aidata haridustöötajatel muuta õpetamise ja õppimise mooduseid ning omandada oskusi pädevuspõhise lähenemisviisi rakendamiseks.
- b) Pädevuspõhiste lähenemisviiside väljatöötamisel võiks haridustöötajaid nende konkreetsetes valdkonnas toetada, korraldades töötajate vahetust ja vastastikust õppimist, kogemusnõustamist, mis muudab õppetöö korralduse eri võrgustike, koostöö ja praktikakogukondade kaudu paindlikumaks ja autonoomsemaks.
- c) Haridustöötajaid võib abistada ka uuenduslike tavade loomisel, teadustegevuses osalemisel ning uute tehnoloogiate, sealhulgas digitehnoloogiate asjakohasel kasutamisel õpetamisel ja õppimisel kohaldatavate pädevuspõhiste lähenemisviiside puhul.
- d) Haridustöötajatele tuleks anda juhiseid ning võimaldada neile juurdepääs eksperdikeskustele, asjakohastele vahenditele ja materjalidele, mis aitaks tõhustada õpetamise ja õppimise meetodeid ja tavasid.
- c) *Pädevuste arengu hindamine ja valideerimine.*
- a) Võtmepädevuste kirjeldused võiks teisendada õpitulemuste raamistikesse, mida saaks täiendada asjakohaste vahenditega, mis võimaldaksid pädevuse diagnoosivat, kujundavat ja kokkuvõtlikku hindamist ja valideerimist vastaval tasemel ⁽¹⁾.
- b) Õppija arengu, sealhulgas ettevõtlusõppe eri mõõtmete kajastamisele võiksid eriti kaasa aidata digitehnoloogiad.
- c) Võiks välja kujundada erinevad lähenemisviisid võtmepädevuste hindamiseks mitteformaalses ja informaalsetes õpikeskkonnas, kaasates ka tööandjaid, nõustajaid ja tööturu osapooli. Need peaksid olema kättesaadavad kõigile, kuid eelkõige madala kvalifikatsiooniga töötajatele, et toetada nende edasisi õpinguid.
- d) Mitteformaalse ja informaalsete õppimise käigus omandatud õpiväljundite valideerimine võiks laieneda ja kinnistuda kooskõlas nõukogu soovitusel mitteformaalse ja informaalsete õppe valideerimise kohta, hõlmates ka erinevaid valideerimisprotsesse. Samuti võivad valideerimisprotsessi toetada ka sellised vahendid nagu Europass ja noortepass kui dokumenteerimis- ja enesehindamisvahendid.

⁽¹⁾ Nt Euroopa keeleõppe raamdokument, digipädevuse raamistik, ettevõtlikkuspädevuse raamistik ning PISA pädevuste kirjeldused pakuvad abimaterjale pädevuste hindamiseks.